

РЕЦЕНЗІЇ

**РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ
«ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА
І ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ»
(МІНСЬК, БДУ, 2016. – 191 С.), ПІДГОТОВЛЕНУ АВТОРСЬКИМ
КОЛЕКТИВОМ ВЧЕНИХ КАФЕДРИ ЕКОЛОГІЧНОГО ТА АГРАРНОГО
ПРАВА ЮРИДИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ
БІЛОРУСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Інтенсивний економічний розвиток суспільства, великомасштабне споживання природних ресурсів, зростаюча урбанізація та інші чинники закономірно зумовлюють посилення антропогенного впливу на навколишнє середовище і порушення сформованої екологічної рівноваги. Реалізація права кожного на сприятливе навколишнє середовище вимагає створення ефективного організаційно-правового механізму охорони навколишнього середовища і забезпечення екологічної безпеки з урахуванням концепції сталого розвитку. Досягнення сталого розвитку багато в чому залежить від оптимального поєднання екологічних, соціальних та економічних інтересів. Динаміка розвитку відповідних відносин вимагає переосмислення сформованої системи природоохоронних заходів, а також створення нових інструментів охорони навколишнього середовища і забезпечення екологічної безпеки з належним правовим регулюванням. Монографія «Правові механізми охорони навколишнього середовища і забезпечення екологічної безпеки», підготовлена авторським колективом в особі фахівців кафедри екологічного та аграрного права юридичного факультету Білоруського державного університету: доктором юридичних наук, професором Т.І. Макаровою; доктором юридичних наук, професором С.О. Балашенко; кандидатом юридичних наук, доцентом В.Є. Лізгаро; кандидатом юридичних наук, доцентом О.В. Морозом під редакцією професора Т.І. Макарової повною мірою враховує дані тенденції.

Наукова робота складається зі вступу, чотирьох розділів, що поділяються на параграфи, висновків, а також бібліографічного списку використаних джерел і нормативно-правових актів природоохоронного та природоресурсного спрямування, включаючи міжнародні угоди і правові акти деяких зарубіжних країн. Обрана побудова структури монографії є оптимальною і дає змогу дати комплексне уявлення про досліджувану проблематику.

У першій главі «Теоретичні основи еколого-правового регулювання» розглядається поняття механізму еколого-правового регулювання. Слід погодитися, що його формування в доктрині екологічного права відбувалося під впливом таких чинників, як виділення організаційного та економічного природоохоронних напрямів, закріплення права людини на

сприятливе навколишнє середовище на міжнародному та національному рівнях, визнання компонентів природного середовища об'єктами цивільних правовідносин і повернення природних ресурсів в цивільний обіг, визнання подвійного – екологічного та економічного – характеру об'єктів природи.

Методологічна основа дослідження еколого-правової сфери, що виділяється в роботі, допомогла визначити ряд напрямів удосконалення правових механізмів охорони навколишнього середовища, раціонального використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки. Зокрема, виявлення системних дефектів правового регулювання екологічних відносин і способів їх подолання як напрям вдосконалення еколого-правового механізму, розробка ефективних правових моделей для еколого-правової сфери, публічно-приватне партнерство як модель вдосконалення правових механізмів охорони навколишнього середовища. Крім того, праворозуміння пропонується розглядати як теоретико-методологічне підґрунтя вдосконалення правового регулювання екологічних відносин.

У другій главі «Види і зміст механізмів еколого-правового регулювання» дається всебічна характеристика природоохоронних і природоресурсних механізмів з їх класифікацією на три групи. Відзначається різноманітність організаційно-правових механізмів охорони навколишнього середовища, що реалізують екологічний імператив. Так, вбачається, що екологічна сертифікація та екологічний аудит, на перший погляд, носять організаційно-правовий характер, але за своїм змістом близькі до економічних заходів охорони навколишнього середовища. Крім того, представлений також і аналіз планування та обліку в галузі охорони навколишнього середовища й природокористування, нормування, стандартизації, ліцензування в галузі охорони навколишнього середовища, екологічного моніторингу. Розгляд сутності та поняття економічного механізму охорони навколишнього середовища і природокористування дав змогу авторам систематизувати за виділеними критеріями його різноманітні елементи. З позиції наявності проблем правового регулювання особлива увага приділяється економічному стимулюванню охорони навколишнього середовища, фінансуванню програм і заходів щодо раціонального використання природних ресурсів і охорони навколишнього середовища, платежам за природокористування, специфіці екологічного страхування. Автори правильно зараховують до механізмів охорони навколишнього середовища, що мають ідеологічний зміст, екологічну освіту, виховання і просвіту, інформування громадськості, а також її участь в прийнятті екологічно важливих рішень.

Третя глава «Правове забезпечення екологічного супроводу господарської та іншої діяльності» присвячена екологічному супроводу господарської та іншої діяльності, яка є новим для юридичної науки поняттям. Дійсно, особливої уваги потребує розробка понять, інтегруючих окремі правові інститути. Одним із них може виступати екологічний супровід господарської та іншої діяльності. Міститься аргументоване

обґрунтування необхідності в правовому закріпленні даної комплексної процедури, що забезпечує безперервний процес обліку екологічного чинника на різних стадіях господарської та іншої діяльності. В роботі послідовно, здійснюючи співвідношення зі стадіями такої діяльності, характеризуються відповідні природоохоронні заходи. Слушно зазначається, що елементи цілісного обліку екологічного чинника неоднорідні. Їх умовно можна поділити на вже сформовані і ті, що формуються. Вже сформованими елементами такого супроводу є оцінка впливу на навколишнє середовище, екологічна експертиза, екологічний контроль і екологічний аудит. У роботі до елементів, що ще формуються, зараховуються: стратегічна екологічна оцінка, природоохоронні заходи на стадії розміщення об'єкта, післяпроектний аналіз.

Безсумнівною цінністю в роботі є детальний розгляд в заключній главі міжнародно-правових механізмів охорони навколишнього середовища і забезпечення екологічної безпеки. Викладена доктрина міжнародного права навколишнього середовища дає змогу отримати чітке уявлення про її вплив на формування еколого-правового механізму. Абсолютно правильно визначено низку факторів, що вплинули на специфіку наукових досліджень міжнародно-правового забезпечення охорони навколишнього середовища. Серед них акцентується увага на розвитку національного екологічного права в руслі принципів і норм міжнародного права навколишнього середовища. У монографії встановлено взаємозв'язки між сформованою системою міжнародного публічного права та міжнародно-правовими основами забезпечення радіаційної безпеки, що допомогло повною мірою охарактеризувати міжнародно-правовий механізм забезпечення радіаційної безпеки.

Ознайомлення з монографією дає змогу стверджувати, що викладені в ній висновки і рекомендації є науково обґрунтованими, новими і такими, що мають теоретичне й практичне значення. Робота характеризується глибиною дослідження понять, явищ і процесів, логічною послідовністю, системністю і комплексністю аналізу розглянутих проблем. Дане дослідження вносить значний вклад у науку екологічного права, а також буде сприяти подальшому вдосконаленню законодавства в галузі охорони навколишнього середовища і забезпечення екологічної безпеки.

Хочеться привітати наших білоруських колег – професорів Тамару Іванівну Макарову і Сергія Олександровича Балашенка, доцентів Вікторію Євгенівну Лізгаро і Олега Васильовича Мороза з виходом друком їх спільної наукової праці, яка гідно характеризує рівень розвитку білоруської еколого-правової науки.

Завідувач кафедри екологічного права
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка,
доктор юридичних наук, професор **М. В. КРАСНОВА**